

Дорошенко Яна Олегівна

Виклики для жіночих організацій громадянського суспільства України під час повномасштабного вторгнення Росії

УДК 327-047.44:355.01(470+571:477):
070.16»2014/2022
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-1.10>

Дорошенко Яна Олегівна
аспірантка кафедри політичних наук
і права
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська, 26,
Одеса, Україна
ORCID: 0009-0009-2314-3147

Метою статті є визначення та категоризація викликів і проблем, які повстають перед жіночими організаціями громадянського суспільства. Виявлення можливих шляхів вирішення чи полегшення кризових ситуацій для жінок зусиллями жіночих організацій громадянського суспільства.

Відзначено, що на початку 2022 року, до повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого, приблизно 2,9 млн людей в Україні (54% з них – жінки) вже потребували гуманітарної допомоги, при цьому близько 55% проживало на території Донецької і Луганської областей, а також в ОРДЛО. Понад мільйон жінок і дівчат вже стали внутрішньо переміщеними особами через війну, що становило дві третини від загальної кількості внутрішньо переміщених осіб. Наведено, що після вторгнення РФ на територію України 2 мільйонів людей, за офіційною статистикою, потребуватимуть гуманітарної допомоги.

Організації громадянського суспільства (ОГС) мобілізувались для підтримки мирного населення, збройних сил і добровольчих територіальних формувань. Окремою категорією ОГС є жіночі ОГС. Характерною рисою жіночих ОГС є сфера діяльності. У фокусі жіночих ОГС жінки, які стикаються з різними наскрізними факторами системними факторами. Структура «ООН-Жінки» пропонує наступний поділ ОГС, які займаються темами, пов'язаними з жінками: Організації, які керуються жінками (ООЖ) і Організації з захисту прав жінок (ОПЖ). У даній статті обидві категорії буде розглянуто разом як жіночі ОГС.

Організації громадянського суспільства (ОГС) мобілізувались для підтримки мирного населення, збройних сил і добровольчих територіальних формувань. Саме це і є основним напрямком дослідження в цій статті.

Наведені основні виклики сучасного часу в зазначеному контексті та можливі відповіді на них як у теоретичній, так і практичній площині.

Ключові слова: громадянське суспільство, війна, жінки, жінки на службі, жіночі організації, воєнні злочини, сексуальні та репродуктивні права, подолання нерівності, гендерно зумовлене насильство.

Вступ. Тема гендерної рівності не зводиться у теперішній час тільки к рівності прав різних полів. Це є значно ширшою за змістом і розумінню проблема, яка потребує свого правильного вирішення у будь-яких країнах світу. Але все ж більш «назрілою» вона уявляється у воєнний час, бо йде безпосереднє порушення всіх прав і свобод людини. І тому дана тематика є дуже актуальною для нашої країни.

Організації громадянського суспільства (ОГС) мобілізувались для підтримки мирного населення, збройних сил і добровольчих територіальних формувань. Саме це і є основним напрямком дослідження в цій статті.

Метою статті є: визначення та категоризація викликів і проблем, які повстають перед жіночими організаціями громадянського суспільства. Виявлення можливих шляхів вирішення чи полегшення кризових ситуацій для жінок зусиллями жіночих організацій громадянського суспільства.

Методи дослідження. При підготовці статті було використано структурно-функціональний, історичний та системний методи, за допомогою яких визначено основні системні проблеми і виклики, з якими стикаються жіночі організації громадянського суспільства в Україні.

Результати. За статистикою «ООН-Жінки», станом на березень 2022 серед українських організацій, які працюють з жінками, найпоширенішими сферами діяльності ОГС, були питання гендерної рівності та розширенням прав і можливостей жінок – 76%, запобігання та реагування на гендерне насильство (ГН) – 63% та надання соціальної підтримки та інклюзії – 62%. Більшість ОГС працювали над трьома і більше сферами правозахисної діяльності [2].

Окрім того, жіночі ОГС зосереджені на внутрішньо переміщених жінках, жінках з інвалідністю та сільських жінках. Групи жінок, які меншою мірою підтримуються ОГС, включають ветеранок, ЛГБТ+, ВІЛ-позитивних жінок та жінок з етнічних меншин, зокрема ромської національності.

З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну минув рік. Жіночі організації не стали виключенням серед інших організацій громадянського суспільства, які стикнулись з небаченими раніше викликами. Деякі були і лишаются універсальними для більшості організацій громадянського суспільства, до них можна віднести: Відсутність доступу до банківських послуг; Зупинка діяльності підрядників; Персонал переміщений/ не може працювати, Брак коштів, тощо. Деякі стосу-

ються тільки жіночих організацій і жінок у суспільстві. Їх і буде розглянуто далі.

Виклик: підтримка жінок в Збройних Силах України (ЗСУ) та інших воєнізованих структурах.

Проблема підтримки жінок та боротьби з нерівністю в ЗСУ та інших воєнізованих структурах не сходять з порядку денного жіночих ОГС протягом багатьох років. З початку російсько-української війни у 2014 році українське суспільство пройшло значний шлях у подоланні гендерної нерівності значною мірою завдяки і жіночим ОГС у числі інших організацій.

У 2017 році силами активісток і активістів громадянського суспільства, засобів медіа, ОГС і небайдужих громадян було реалізовано успішний адвокаційний проект і скасовано наказ N 256 від 29.12.93 з переліком небезпечних робіт, який забороняв жінкам обіймати певні посади [3; 4]

Інші медійні кампанії і зусилля активісток і активістів приносили не менш важливі перемоги. Перша жінка генерал, перша жінка голова патрульної поліції області, перший повноцінний набір дівчат у лицей імені Івана Богуна, перший набір курсанток до Харківського військового інституту танкових військ. [5; 6; 7; 8].

У серпні 2021 свято «День Захисників», яке відзначають 14 жовтня, офіційно було перейменовано на «День Захисників і Захисниць» (з використанням фемінітиву) [9].

Суспільство стрімко змінювалось, жінки стали повноцінною частиною армії і силових структур, перестали сприйматись чужорідно. Проте, повномасштабне вторгнення силоміць пришвидшило цей рух і викрило ряд підводних каменів, які не були відчутні до кризової ситуації. Особливо гострим це питання стало після повномасштабного вторгнення, коли велика кількість жінок встали до лав ЗСУ.

Станом на 2020 рік, за даними тодішнього міністра оборони України Степана Полторака, в ЗСУ служило понад 57 тисяч жінок [10]. У 2019 р. у війську проходило службу 24,9 тисяч жінок, у 2017 р. – понад 23 тисячі, зважаючи на кількість 1800 військовослужбовиць у 2008 році, такі показники можна вважати вибуховим зростанням.

Станом на липень 2022 року в лавах ЗСУ понад 5 000 жінок знаходились безпосередньо на передовій [11]. Окрім ЗСУ жіночій польовий однострій використовують також і бойові медикіні, які теж часто знаходяться в польових умовах і бувають на передовій. Їх точну кількість встановити неможливо.

Проблема відсутності жіночого однострою не є унікальною для України. Переважна більшість армій світу не має виокремлених польових одностроїв, створених суто для жінок.

Лорета Волш була першою жінкою в історії, яка встала до лав збройних сил США у 1917 році.

Однак, перший тактичний бра для солдаток, підходящий для використання в бойових умовах, було створено тільки в серпні 2022 [12; 13]. 105 років знадобилось країні з провідною економікою і однією з найбільш боєздатних армії світу для того, щоб створити підходящий елемент форменого одягу для військовослужбовець.

Оскільки до 2014 року і вторгнення Росії в Україну жінки не могли повноцінно вставати до війська на рівні з чоловіками, створення жіночого польового однострою не могло стояти на порядку денному. Невелика кількість жінок, які долучались до служби, отримували офіційні небойові посади, такі як «кухарка», «швачка» тощо, тож не могли офіційно претендувати на польовий однострій, навіть якщо фактично виконували бойові завдання і знаходились на полі бою. В таких випадках жінки мусили закупувати підходяще обмундирування власним коштом чи коштом волонтерів.

Результатом ще однієї успішної адвокаційної кампанії жіночих ОГС було визнання жінок у війську *de-jure*. З метою зрівняння у правах чоловіків і жінок 6 вересня 2018 року Верховна Рада України схвалила проєкт закону про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у ЗСУ та інших військових формуваннях [14].

Жінки в ЗСУ отримали право на бойові посади і зарплати, лікування у випадку поранення та право бути звільненою в запас. Проте, не зважаючи на значну кількість жінок, задіяних у бойових діях як безпосередні учасниці, питання жіночого польового однострою до повномасштабного вторгнення Росії у 2022 залишалось не вирішеним на центральному рівні і не вирішено остаточно досі.

Жінки у лавах ЗСУ, МВС та інших структурах, які використовують спеціальну форму одягу, мають парадний однострій, який складається з кітелю, спідниці і черевиків. Виключення – Національна Поліція України, оскільки, згідно постанови Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. N 823, однострій поліцейських містить окремі затверджені предмети одягу для жінок-поліціанток [15].

Війна особливо гостро поставила питання наявності спеціального одягу, який би підходив жінкам на службі. Нинішній польовий однострій, збудований під чоловічі тілесні показники, тож часто не підходить за зростом, розміром, об'ємом талії і грудної клітини. Під час виконання бойових завдань незручний чи непідходящий одяг створює зайві незручності, які можуть призвести до травмування, а у випадку з непідходящими бронезилями – і до загибелі військовослужбовиці. Окремою проблемою є жіноча гігієна і спідня білизна, яка була б виготовлена за антропометричними вимірами жіночого тіла. Цей список можна продовжувати досить довго. Від спідньої білизни до пли-

тоноски і бронезилетних плит, від термобілизни і до бушлата, весь сучасний набір обмундирування солдата не пристосований для жінок.

Подібні проблеми послідовно накопичуються і тиснуть на жінок на службі. Таке положення жінок подібне до «лінчі» – «смерті від тисячі порізів», старовинної китайської форми тортур, під час яких жертву повільно і послідовно ранять, доки вона не спливе кров'ю крапля за краплею [16]. Щоденні і постійні зусилля, яких вдаються жінки просто для того, щоб досягти мінімальної рівності, виснажують і принижують, накладають не тільки додатковий фінансовий, а і психологічний тягар. Жіночі ОГС намагаються всіляко полегшити цей тиск, проте брак коштів і недостатня підтримка з боку держави щоденно кидають виклик тисячам українських жінок, які обрали для себе військову кар'єру.

Наступний виклик: допомога у підтримці репродуктивного здоров'я та відповідних прав.

Не менш серйозним викликом для жіночих ОГС є забезпечення жінок і дівчат засобами жіночої гігієни, підтримка у збереженні сексуального та репродуктивного здоров'я (СРЗ) і супутніх прав.

Через ескалацію війни жінки і дівчата на територіях, де точаться бойові дії, і на тимчасово окупованих територіях страждають від неможливості отримати відповідне медичне обслуговування і допомогу. За умови порушення ланцюжків поставок часто відсутні потрібні ліки і товари. Жінки будь-якого віку, що виїхали за кордон, стикаються з проблемами різності законодавчої бази України і країни, яка стала прихистком. У своїх звітах ООН Жінки зазначають, що багато жінок і дівчат стикнулися з різкими суперечностями у нормативно-правовій базі стосовно абортів і екстреної контрацепції між Україною та кількома сусідніми з нею країнами [17].

Найбільш гостро проблема стоїть з дотриманням репродуктивних прав у Польщі, яка стала найбільшим реципієнтом українських біженок і біженців з початку повномасштабного вторгнення. За даними агентства даних Statista, станом на 27 лютого 2023 року, за рік війни понад 10 мільйонів українців перетнули українсько-польський кордон [18]. За різними джерелами від 80% до 90% цих людей – жінки, з яких понад 60% планують лишатись у Польщі з міркувань безпеки [19]. Значна частка з загального числа саме молоді жінки і дівчата, які гостро потребують підтримки з боку жіночих ОГС як на території України, так і країни, яка їх прихистила.

В Україні процедура штучного переривання вагітності (аборт) – це гарантоване право за умови особистого бажання пацієнтки при терміні вагітності до дванадцяти тижнів, а у передбачених законом випадках до двадцяти двох тижнів. Така норма закріплена статтею 4. 6 ст. 281 Цивільного Кодексу України, а також ст. 50 Закону України

«Основи законодавства України про охорону здоров'я» [20; 21].

Проте, штучне переривання вагітності заборонене в Польщі. Юридично є виключення із заборони у випадках загрози життю жінки через продовження вагітності або, коли вагітність є результатом зґвалтування. Проте фактично реалізувати таке право досить складно, оскільки для визнання загрози життя потрібен дозвіл лікаря, у випадку зґвалтування – дозвіл прокурора. З цих причин польські жінки шукають можливості виїхати за кордон для безперешкодного переривання вагітності. У випадку з українськими жінками та дівчатами, які виїхали в Польщу, обидва виключення з закону важко реалізувати з багатьох причин.

Для жінок, що зазнали сексуального насильства на території України, штучне переривання вагітності неможливо через відсутність відповідного кримінального провадження на території Польщі. Для неповнолітніх дівчат потрібна згода батьків, що так само часто буває неможливо через роз'єднання сім'ї, спричинене війною. Деякі жіночі ОГС ідуть на ризик, надаючи жінкам пігулки екстреної контрацепції, проте цей спосіб ефективний лише на ранніх строках вагітності, і без належного медичного нагляду це може нашкодити жінці. Лікарі, які погоджуються допомагати в таких випадках, ризикують не тільки правом на медичну практику, а і свободою, адже закони передбачають кримінальне переслідування для лікарів, що асистують перериванню вагітності [22; 23; 24].

Однак, Польща є хоч і яскравим, однак не поодиноким випадком. Структура «ООН–Жінки» окреслюють наступні труднощі у сфері репродуктивного і сексуального здоров'я, які повстають перед жінками і дівчатами, які виїхали за кордон:

- суворі закони про аборти та екстрену контрацепцію, висока вартість деяких форм охорони СРЗ;
- мовні бар'єри та інші труднощі з орієнтуванням у складних вимогах іноземних систем охорони здоров'я;
- відсутність у системі охорони здоров'я стабільних протоколів для певних форм охорони СРЗ;
- довготривалі затримки в доступі до спеціалізованої акушерсько-гінекологічної допомоги;
- відсутність співпраці між державною системою охорони здоров'я та підтримувальними структурами громадянського суспільства;
- відсутність безоплатної медичної допомоги;
- слабка система захисту певних груп та ін. [17].

У рівній мірі є вразливими жінки, які звертаються по допомогу у лікуванні ВІЛ/СНІД інфекцій, не зважаючи, на те, лишилися вони в Україні чи перебувають за кордоном. За кордоном вони стикаються з відсутністю безоплатної допомоги, а також з іншими перешкодами, що може, у свою

чергу, підвищувати небезпеку передачі інфекції. В Україні – з неможливістю отримати ліки вчасно через розірвані ланцюжки постачання і виробництва препаратів

Загальну ситуацію можна охарактеризувати як нестабільну, зважаючи на фактор війни. Фінансова підтримка, яку отримують жіночі та інші ОГС, зосереджена на короткострокових грантах, у той час як сталого довгострокового інституційного фінансування на стабільну програмну діяльність і стратегічну роботу в сфері СРЗ наразі нема [17].

Міжнародні організації беруть на себе зобов'язання щодо СРЗП шляхом включення СРЗ у Регіональний план реагування на потреби біженців (РПБ) і створення Санітарно-просвітницького хаба для біженців. Крім того, проводилася і триває робота з інтеграції СРЗП за допомогою наявних координаційних органів із ґендерних питань і ґендерно зумовленого насильства. Проте, забезпечення пріоритетної уваги до СРЗ в усіх міжнародних гуманітарних координаційних структурах досі залишається проблемою.

Українські жіночі ОГС потребують значних фінансових інвестицій від широкого пулу донорів і довгострокових стабільних планів розвитку, для надання вчасної і якісної допомоги жінкам і дівчатам як в Україні, так і за її межами.

Наступний виклик: збільшення рівня ґендерно зумовленого насильства і його похідних.

Розгортання повномасштабної війни спричинило безпрецедентний сплеск ґендерно зумовленого насильства в Україні. Підрахувати точну кількість ґендерно зумовлених злочинів, які відбувались в перші місяці повномасштабного вторгнення, практично неможливо, зважаючи на призупинення діяльності багатьох організацій громадянського суспільства і нестабільної безпекової ситуації на всій території України.

За даними Генеральної прокуратури України, в період із 24 лютого до 31 липня 2022 року проти військовослужбовців Збройних сил Російської Федерації було відкрито 43 кримінальні провадження, пов'язані із сексуальним насильством. П'ятьом російським військовослужбовцям було повідомлено про підозру [25].

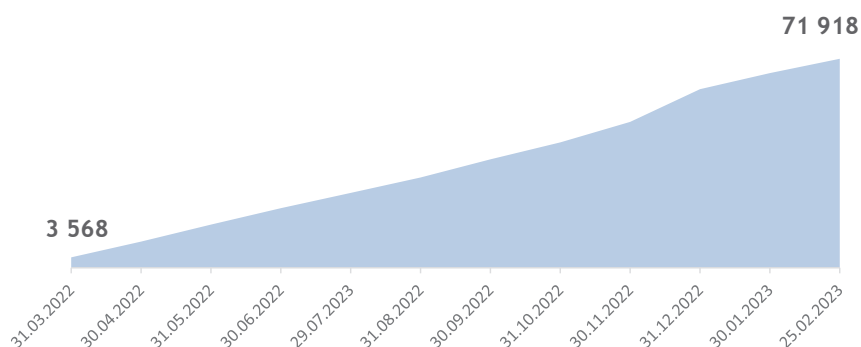
Станом 3 березня 2023, за словами першої леді України Олени Зеленської, українські правоохоронці розслідують вже 171 випадок сексуального насильства проти українців з боку російських військових. Серед постраждалих – 39 чоловіків і 13 дітей [26].

Однак є всі підстави вважати, що офіційна статистика може містити менші цифри, аніж дійсна кількість скоєних злочинів. Жертви подібних злочинів часто замовчують події, які з ними відбулись, і намагаються придушити травматичні спогади, що призводить до руйнівних психологічних наслідків. До причин подібного замовчування відносяться соціальна стигматизація жертви зґвалтування, недовіра до правоохоронних органів, недостатня обізнаність щодо власних прав, тощо. Важко встановити, яка дійсно кількість злочинів лишається необлікованою.

Оскільки зґвалтування представниць мирного населення солдатами країни агресора є не тільки кримінальним правопорушенням, а і порушенням прав та звичаїв війни, такі правопорушення можуть обліковані як воєнні злочини.

Графік на рис. 1 може надати приблизне розуміння кількості скоєних воєнних злочинів на території України. Точна кількість і категорії злочинів для статистики можуть бути встановлені після відповідної кваліфікації і відкриття кримінальних проваджень відповідно чинного законодавства України.

Завдяки тому, що в 2021 році в Україні було ухвалено в цілому законопроект № 2689, більш

Рис. 1. Загальна кількість військових злочинів зафіксованих Генеральною Прокуратурою України

Примітка: (1) Кумулятивний графік який включає наступні правопорушення: Порушення законів і звичаїв війни; Планування, підготовка або розв'язання та ведення агресивної війни; Пропаганда війни та інші Джерело даних: Генеральна Прокуратура України

відомий за назвою «Закон про воєнних злочинців» ці злочини не матимуть строку давності. Отже в контексті тривалої війни в Україні, цей закон допоможе притягнути до відповідальності злочинців які коїли воєнні злочини в Україні ще з 2014, багато з яких, лишившись безкарними, повернулись коїти безчинства і в 2022.

Амбітна задача, яка стоїть перед жіночими ОГС, полягає у фіксації подібних злочинів і документації показань жертв. Оскільки жертвам інколи буває важко працювати з правоохоронними органами напряму, вид чоловіка у формі у багатьох жертв сексуального насильства викликає негативні реакції і призводить до повторної травматизації, цю роботу можуть виконувати ОГС [27].

Окрім того, деякі ОГС повідомляють про занепокоєння, що пов'язані із домашнім та ґендерно зумовленим насильством, і стверджують, що вони спостерігають зростання рівня насильства. Деякі ОГС також підкреслюють підвищений ризик торгівлі людьми вздовж кордонів, оскільки багато людей перебувають у вразливих ситуаціях, є внутрішньо переміщеними особами або стають біженцями [2]. Профілактичні заходи та послуги із поліцейського захисту наразі призупинені в прифронтових областях, що становить велику загрозу для жінок і дівчат як в короткостроковій, так і довгостроковій перспективах.

Одним з наріжних каменів у боротьбі проти ґендерно зумовленого насильства і черговою перемогою жіночих ОГС стала ратифікація Україною Стамбульської конвенції або ж «Конвенції Ради Європи про попередження і боротьбу з насильством щодо жінок і домашнього насильства». Стамбульська Конвенція – міжнародна угода, яка визнає сексуальне насильство порушенням основних прав людини, а також формою дискримінації щодо жінок. Загалом, станом на 2022 документ підписали понад 45 країн, ратифікували 10 країн, 8 з яких країни-члени Ради Європи [28].

Українське суспільство довго рухалось до ратифікації конвенції, робота активісток і активістів не зупинялась навіть під час повномасштабного вторгнення.

Навіть не зважаючи на триваючі бойові дії, українське суспільство продовжує демонструвати запит на подолання ґендерної нерівності і захист прав жінок. У листопаді 2022 в Києві пройшов форум «Україна 2022: жінки, мир, безпека» в рамках щорічної кампанії «16 днів проти насильства». Було представлено документальний фільм, правозахисну гру тощо [29; 30] Окрім основних подій форуму, в рамках кампанії було проведено ряд заходів у публічних установах, навчальних закладах тощо.

Висновки. У підсумку варто зазначити, що розвиток і стабільну роботу жіночих ОГС в Україні обмежують одразу багато факторів, які загострю-

ються під час війни – від нестачі коштів до недостатньої видимості і підтримки державою. Проте це навіть попри ці важкі обставини десятки жіночих ОГС продовжують роботу і намагаються вести боротьбу проти нерівності. Основні напрями роботи актуальні на сьогодні поділяються між гуманітарною діяльністю, сталим структурним розвитком організацій для подолання існуючих кризових ситуацій і довгострокових, системних перешкод, які ще залишаються.

Для подолання викликів, які щоденно постають перед українськими жінками і дівчатами, тисячі активісток і активістів формують нові адвокаційні кампанії, пишуть законопроекти, виступають на національній і міжнародних аренах, залучають лідерів думок і політичних діячів.

Очевидно, що попереду довгий шлях до подолання наслідків повномасштабної війни у контексті ґендерно зумовленого насильства. Розробка і додержання настанов, спрямованих на запобігання насильства і зменшення його масштабів. Розробка окремих програм, орієнтованих на постраждалих, і якісний догляд для всіх. Позаяк, українське суспільство підготовлено до цих викликів і невпинно рухається вперед.

ЛІТЕРАТУРА:

1. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). Ukraine Flash Appeal (March – May). 01.03.2022. URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-flash-appeal-march-may-2022-enukru>
2. Rapid Assessment: Impact of the war in Ukraine on women's civil society organizations, March 2022. 22.03.2022. URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/rapid-assessment-impact-war-ukraine-womens-civil-society-organizations-march-2022>
3. В Україні скасували перелік заборонених для жінок професій. 21.12.2017. URL: <https://www.dw.com/uk/верховна-рада-скасувала-перелік-заборонених-для-жінок-професій/a-41896646>
4. Міністерство Охорони Здоров'я України. Наказ №256 від 29.12.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0051-94#Text>
5. Указ Президента України №323/2018 від 12.10.2018. «Про присвоєння військового звання» URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3232018-25186>
6. «Управління патрульної поліції Харківської області очолила 31-річна старша лейтенантка поліції Альона Стрижак» 15.01.2020. URL: <https://www.facebook.com/patrolpolice.gov.ua/posts/2498413067093879>
7. «Дівчатам дозволили вступати до військових ліцеїв України» 15.05.2019. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-48278936>
8. «Харків: Дівчата-танкістки – у Військовому інституті танкових військ вперше склали присягу курсантки.» 23.08.2019. URL: <http://visti.news/harkiv-divchata-tankistky-u-vijskovomu-instytuti-tankovyh-vijsk-vpershe-sklaly-prysyagu-kursantky/>

9. Закон України «Про внесення зміни до статті 73 Кодексу законів про працю України» № 1643-IX. 14.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1643-20#Text>

10. «У Збройних силах України служать 57 тис. військовослужбовців-жінок, з них 3,5 тис. – офіцери» /Полторак/ 31.01.2019. URL: <https://web.archive.org/web/20200320110806/https://ua.112.ua/ato/u-zbroinykh-sylakh-ukrainy-sluzhat-57-tys-viiskovosluzhbovtsiv-zhinok-poltorak-478949.html>

11. «Танкістки та артилеристки: у Міноборони розповіли, скільки жінок служать у ЗСУ» 24.07.2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/07/24/249693/>

12. Celebrating the First Enlisted Women. Jessica Myers. March 22, 2017. URL: <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/1127379/celebrating-the-first-enlisted-women/>

13. DEVCOM SC's Army Tactical Bras designed to meet the performance needs of female Soldiers. Jane Benson. August 29, 2022 URL: https://www.army.mil/article/259756?fbclid=IwAR0o6WEaQZ9Fa63J5aDNFaYSiPfs_aHOceXPdkzmpLkjiR7PURNDd1mMRbQ

14. Закон України № 2523-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях». 06.09.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2523-19#Text>

15. Постанова Кабінету Міністрів України № 823 «Про однострій поліцейських» 30.09.2015. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-opisu-i-zrazkiv-predmetiv-odnostroyu-policejskih-1055-181219>

16. Brook, T. Death by a Thousand Cuts. URL: https://books.google.com.ua/books?id=7TfWj_N6QXYC&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

17. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). Making the Invisible Visible: An evidence-based analysis of gender in the regional response to the war in Ukraine. 10.10.2022. URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/making-invisible-visible-evidence-based-analysis-gender-regional-response-war-ukraine-enuk>

18. Number of people who crossed the Polish border from the war-stricken Ukraine as of February 2023, by date of report. 27.02.2023. URL: <https://www.statista.com/statistics/1293564/ukrainian-refugees-in-poland/>

19. UNHCR & REACH. Refugees from Ukraine in Poland: Profiling Update, September 2022. 28.10.2022. URL: <https://reliefweb.int/report/poland/refugees-ukraine-poland-profiling-update-september-2022-enpl>

20. Цивільний кодекс України. Ч. 6 ст. 281. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

21. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 27.10.2022 ст. 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

22. «Як українки страждають у Польщі через повну заборону абортів». 17.05.2022. URL: <https://evacuation.city/articles/212727/povidomte-pro-ceklikaryu-i-u-vas-ne-zalishitsya-zhodnogo-shansu-ukrainki-stikayutsya-z-suvorimi-reali>

23. Ukraine's Women Refugees Face the Harsh Reality of Poland's Abortion Restrictions. URL: <https://>

time.com/6188502/ukraine-women-poland-abortion-ban/

24. «У Польщі українки, які пережили сексуальне насильство з боку окупантів, не можуть зробити аборт». 04.04.2022. URL: <https://www.wonderzine.com.ua/wonderzine/life/situation/10199-u-polschi-ukrayinki-yaki-perezhili-seksualne-nasilstvo-z-boku-okupantiv-ne-mozhut-zrobiti-abort>

25. Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) «Report on the human rights situation in Ukraine, 1 February – 31 July 2022» 27.09.2022. URL: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-09/ReportUkraine-1Feb-31Jul2022-en.pdf>

26. Офіс Президента України. «Олена Зеленська виступила на конференції United for Justice.» 3:00 хвилини. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8DS1u8Gtvw>

27. Воєнні злочини сексуального характеру. Як про них повідомляти та куди звертатися за допомогою. 23.09.2022. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/city/war-crimes/330727-seksualni-voenni-zlochyni-yak-pro-nih-povidomyati-ta-kudi-zvertatisya-zadopomogoyu>

28. Official Istanbul Convention website. URL: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/home>

29. Молодіжний Центр Атлантичної Ради України спільно з Національною Академією Служби безпеки України і Командуванням Сухопутних Військ Збройних Сил України. Документальний фільм «Сексуальні злочини армії РФ в Україні». Частина 1. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XPcTk5dRhFU>

30. UNFPA Україна. Онлайн-Гра «Розірви Коло». URL: <https://16days2022.rozirvykolo.org/ua/play>

REFERENCES:

1. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). Ukraine Flash Appeal (March – May). 01.03.2022 URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-flash-appeal-march-may-2022-enukru>
2. Rapid Assessment: Impact of the war in Ukraine on women's civil society organizations, March 2022. 22.03.2022. URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/rapid-assessment-impact-war-ukraine-womens-civil-society-organizations-march-2022>
3. V Ukraini skasuvaly perelik zaboronenyh professii dlya jinok. [in Ukrainian] 21.12.2017. URL: <https://www.dw.com/uk/верховна-рада-скасувала-перелік-заборонених-для-жінок-професій/a-41896646>
4. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, №256 від 29.12.1993. [in Ukrainian]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0051-94#Text>
5. Decree of the President of Ukraine №323/2018 since 12.10.2018. «On assigning a military rank» [in Ukrainian]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3232018-25186>
6. «Upravlinnya patrolnoi politsii Kharkivskoi oblasti ocholyly starsha leytenantka politsii Alyona Stryshak» 15.01.2020. [in Ukrainian]. URL: <https://www.facebook.com/patrolpolice.gov.ua/posts/2498413067093879>
7. «Divchatam dozvolily vstupyty do viyskovih litseiyiv Ukrainy». 15.05.2019. [in Ukrainian]. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-48278936>
8. «Khakiv: Divchata-tankisty – u Viyskovomy instyuty tankovyh viysk vperше sklaly prisyahy

kursantky». 23.08.2019. [in Ukrainian]. URL: <http://visti.news/harkiv-divchata-tankistky-u-vijskovomu-instytuti-tankovyh-vijsk-vpershe-sklaly-prysyagu-kursantky/>

9. Law of Ukraine «On amending Article 73 of the Labor Code of Ukraine». № 1643-IX. 14.07.2021. [in Ukrainian]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1643-20#Text>

10. «U Zbroynyh sylah Ukrainy sluzhat` 57 tys. Viyskovoslyjbovyts-jinok, z nyh 3,5 tys. — ofitseriy» /Poltorak/. 31.01.2019. URL: <https://web.archive.org/web/20200320110806/https://ua.112.ua/ato/u-zbroinykh-sylakh-ukrainy-sluzhat-57-tys-viiskovosluzhbovtsiv-zhinok-poltorak-478949.html>

11. «Tankistky ta artelerystky: u Minoborony rozpovily, skilky jinok slyzhat` u ZSU» 24.07.2022. [in Ukrainian]. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/07/24/249693/>

12. Myers, J. «Celebrating the First Enlisted Women». March 22, 2017. URL: <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/1127379/celebrating-the-first-enlisted-women/>

13. Benson, J. «DEVCOM SC's Army Tactical Bras designed to meet the performance needs of female Soldiers». August 29, 2022. URL: https://www.army.mil/article/259756?fbclid=IwAR0o6WEaQZ9Fa63J5aDNFaYSiPfs_aHOceXPdkzmpLkJiR7PURNDd1mMRbQ

14. Law of Ukraine № 2523-VIII «On making changes to some laws of Ukraine on ensuring equal rights and opportunities for women and men during military service in the Armed Forces of Ukraine and other military formations». 06.09.2018. [in Ukrainian]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2523-19#Text>

15. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 823 «About the police uniform» 30.09.2015. [in Ukrainian]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-opisu-i-zrazkiv-predmetiv-odnostroyu-policejskih-1055-181219>

16. Brook, T. Death by a Thousand Cuts. URL: https://books.google.com.ua/books?id=7TfWj_N6QXYC&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

17. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). Making the Invisible Visible: An evidence-based analysis of gender in the regional response to the war in Ukraine. 10.10.2022. URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/making-invisible-visible-evidence-based-analysis-gender-regional-response-war-ukraine-enuk>

18. Number of people who crossed the Polish border from the war-stricken Ukraine as of February 2023, by date of report. 27.02.2023. URL: <https://www.statista.com/statistics/1293564/ukrainian-refugees-in-poland/>

19. UNHCR & REACH. Refugees from Ukraine in Poland: Profiling Update, September 2022. 28.10.2022 URL: <https://reliefweb.int/report/poland/refugees-ukraine-poland-profiling-update-september-2022-enpl>

20. The Civil Code of Ukraine. P.6 a.281. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

21. Law of Ukraine «Fundamentals of Ukrainian legislation on health care» a.50. since 27.10.2022. [in Ukrainian]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

22. «Yak ukrainky strajdayut` u Polshi cherex povny zaborony abortive» 17.05.2022 [in Ukrainian]. URL: <https://evacuation.city/articles/212727/povidomte-proce-likaryu-i-u-vas-ne-zalishitsya-zhodnogo-shansu-ukrainki-stikayutsya-z-suvorimi-reali>

23. Ukraine's Women Refugees Face the Harsh Reality of Poland's Abortion Restrictions. URL: <https://time.com/6188502/ukraine-women-poland-abortion-ban/>

24. «U Polshi ukrainky yaki perezhyly seksualne nasilstvo z boky olupantiv ne moshyt zrobytu abort» 04.04.2022. [in Ukrainian] URL: <https://www.wonderzine.com.ua/wonderzine/life/situation/10199-u-polschi-ukrayinki-yaki-perezhyly-seksualne-nasilstvo-z-boku-okupantiv-ne-mozhut-zrobiti-abort>

25. Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) «Report on the human rights situation in Ukraine, 1 February – 31 July 2022» 27.09.2022. URL: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-09/ReportUkraine-1Feb-31Jul2022-en.pdf>

26. Офіс Президента України. «Olena Zelenska vystypyla na konferentsii United for Justice». [in Ukrainian]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8DS1u8Gvtw>

27. «Voyenni zlochyny seksualnogo kharaktery. Yak pro nykh povidomyaty ta kydy zvertatsia za dopomohoyu». 23.09.2022 [in Ukrainian]. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/city/war-crimes/330727-seksualni-voenni-zlochyni-yak-pro-nih-povidomyati-ta-kudi-zvertatsiya-za-dopomogoyu>

28. Official Istanbul Convention website. URL: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/home>

29. Molodizhnyi Tsentrl Atlantychnoyi Rady Ukrainy spilno z Natsionalnoyu Akademieyu Slyzhby Bezpeky Ukrainy I Komandyvanniam Sukhopunykhn Viysk Zbroynykh Syl Ukrainy. Dokumentalniy film «Seksualny zlochyny armiyi RF d Ukrainy». [in Ukrainian]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XPcTk5dRhFU>

30. UNFPA Ukraina. Online-game «Rozirvy kolo». URL: <https://16days2022.rozirvykolo.org/ua/play>

Challenges for Ukrainian women civil society organizations during Russia's war in Ukraine

Doroshenko Yana Olehivna

Postgraduate Student at the Department
of Political Science and Law
South Ukrainian National Pedagogical
University named after K. D. Ushynsky
Staroportofranskivska str., 26, Odesa,
Ukraine
ORCID: 0009-0009-2314-3147

The purpose of the article is to define and categorize challenges and problems that arise before women's civil society organizations. Identifying possible ways of solving or alleviating crisis situations for women through the efforts of women's civil society organizations.

It was noted that at the beginning of 2022, before Russia's full-scale invasion of Ukraine on February 24, approximately 2.9 million people in Ukraine (54% of them women) already needed humanitarian assistance, while about 55% lived in Donetsk and Luhansk regions, as well as at Russian-occupied territories of Ukraine. More than a million women and girls had already become internally displaced by the war, accounting for two-thirds of the total number of internally displaced persons. According to official statistics, 2 million people will need humanitarian aid after the invasion of the Russian Federation on the territory of Ukraine. Since the beginning of the war, Ukrainian civil society organizations (NGOs) support civilians, the armed forces, and the territorial defense forces. Another category of NGOs in Ukraine are women NGOs. Main distinctive feature of women's NGOs is the field of activity. The focus of women NGOs is on women who struggle due to the various cross-cutting systemic society factors. "UN-Women" uses the following division of NGOs dealing with topics related to women: Women-led Organizations (WLO) and Women's Rights Organizations (WRO). In this article, both categories will be considered together as women NGOs.

Organizations of the community community (OGS) were mobilized to support the civilian population, military forces and volunteer territorial formations. The very same thing is the main direct result in this article.

Pointed out the main quotations of the current hour in the designated context and can be applied to them both in theoretical and practical areas.

Key words: *civil society, war, women, women in the service, women NGOs, war crimes, sexual and reproductive rights, overcoming inequality, gender-based violence.*